

78:801.81]:130.2"19/20"

КУЛЬТУРОТВОРЧА СПЕЦИФІКА МИСТЕЦЬКОЇ РЕКОНСТРУКЦІЇ ФОЛЬКЛОРНОГО ТЕКСТУ В КОНТЕКСТІ ЗАГАЛЬНИХ ТЕНДЕНЦІЙ ФОЛЬКЛОРИЗМУ В МУЗИЧНОМУ МИСТЕЦТВІ МЕЖІ XX–XXI СТОРІЧ

Бреславець Г. М. Культуротворча специфіка мистецької реконструкції фольклорного тексту в контексті загальних тенденцій фольклоризму в музичному мистецтві межі XX–XXI сторіч. У статті розглянуто питання культуротворчої специфіки реконструкції фольклорного тексту — насамперед, мистецької (далі — МРФТ) — у загальному контексті розвитку фольклоризму в професійному музичному мистецтві межі XX–XXI ст.; визначено культуротворчу специфіку мистецької реконструкції фольклорного тексту (МРФТ) в контексті загальних тенденцій фольклоризму (виконавського та композиторського); висвітлено історіографію наукового осягнення фольклоризму як явища; охарактеризовано мистецьку реконструкцію фольклорного тексту як його складову. Зазначена проблематика пов'язана зі специфікою реконструкції фольклорних текстів, висвітленням питань її типології та залученням комплексного аналізу шляхів і методів сучасної реконструкції фольклорного тексту в сучасній музичній культурі.

Рецензент статті: Польська І. І., доктор мистецтвознавства, професор, професор кафедри теорії музики та фортепіано, Харківська державна академія культури

Стаття надійшла до редакції 26.02.2016

Запропоновано культурологічне узагальнення поняття «мистецька реконструкція фольклорного тексту» та його системного впровадження в музикознавство та етномузикологію.

Ключові слова: фольклорний текст, мистецька реконструкція фольклорного тексту, фольклоризм.

Бреславец Г. Н. Культуротворческая специфика художественной реконструкции фольклорного текста в контексте общих тенденций фольклоризма в музыкальном искусстве рубежа XX–XXI веков. В статье рассмотрен вопрос культуротворческой специфики реконструкции фольклорного текста — в первую очередь, художественной (далее — ХРФТ) — в общем контексте развития фольклоризма в профессиональном музыкальном искусстве на рубеже XX–XXI вв.; определена культуротворческая специфика художественной реконструкции фольклорного текста (ХРФТ) в контексте общих тенденций фольклоризма (исполнительского и композиторского); освещена историография научного постижения фольклоризма как явления; охарактеризована художественная реконструкция фольклорного текста как его составляющая. Указанная проблематика связана со спецификой реконструкций фольклорных текстов, освещением вопросов ее типологии, привлечением комплексного анализа путей и методов современной реконструкции фольклорных текстов в современной музыкальной культуре. Предложено культурологическое обобщение понятия «художественная реконструкция фольклорного текста» и его системного внедрения в музыковедение и музыкознание.

Ключевые слова: фольклорный текст, художественная реконструкция фольклорного текста, фольклоризм.

Breslavets G. Cultural creative specific character of the artistic reconstruction of a folklore text in the context of overall trends of folklorism in music art at the turn of 20th and 21st centuries.

Background. The relevance of the chosen research topic is determined by the important cultural creative role of traditional music folklore in the performing practice and in the contemporary cultural life, as well as the significance of reconstruction of a folklore text (RFT) as a phenomenon of the modern music culture and the creative method of mastering the artistic interpretation of folklore texts in professional music art. The significance also arises from the lack of elaborated issues related to the RFT typology and the specific character of the key forms in Ukrainian music culture at the turn of 20th and 21st centuries.

The paper deals with the cultural creative specific character of RFT, first of all, with the “artistic reconstruction of a folklore text” (ARFT) in the common context of folklorism development in professional music art at the turn of 20th and 21st centuries. This research is the first attempt for the artistic and cultural generalization of the term “artistic reconstruction of a folklore text” and its consistent implementation in musicology and ethnomusicology; a comprehensive analysis of the ways and methods of modern reconstruction of a folklore text in Ukrainian music culture at the turn of 20th and 21st centuries.

Methods. The creator-owned research of the ARFT, presented in this paper, is based on the interaction of cultural and systematic approaches, which made it possible to review the specific character of this phenomenon in a coherent system of the modern culture and contributed to the definition of the main artistic and culturological fields, including: artistic and culturological, philosophical, semantic, cultural creative etc. The issue on the ARFT specific character is tightly linked with the issues of folklorism development in the contemporary cultural space. The vivid realization of folklorism in its two main areas such as composing and performing is present in art. Inquiring into the interaction of folklore and the author's principles is widely considered in the modern scientific art criticism studies. The theoretical basis of research in this area is the major works which are concerned with determining folklorism processes in literature (e. g. A. Veselovskyi, M. Azadovskyi, V. Husiev) and their interaction in the following system: "folklore — composer" and "composer — folklore" in musicology (e. g. B. Asafiev, I. Zemtsovskiyi, H. Holovinskyi). It is worth highlighting contemporary scientific developments on this subject, such as monographs and the thesis by the Russian musicologist L. Ivanova, the research works of the following national scholars: R. Stankovych-Spolska, O. Derevianchenko, the research papers on performing folklorism by S. Hrytsa, M. Khai, and the works of the Belarus researcher A. Gurchenko.

Summarizing the findings of the modern musicological conception in this area, it should be noted that there is an accentuation impact of art folklorism on the composer's thinking, where the process of reconstructing the folklore sources by the chosen means of musical expression is the key to the implementation of innovative achievements and renewal of the figurative sphere of music.

Objectives. The aims of this study are: 1) to reveal the cultural creative specific character of ARFT in the context of the overall trends of folklorism in music art at the turn of 20th and 21st centuries; 2) to highlight the historiography of the academic comprehension of folklorism as a phenomenon; 3) to determine the new types and forms of ARFT.

Results. These results demonstrate convincingly that the range of the artistic realization of ARFT in the contemporary cultural space can be considered the whole art work, all genres of art that are related to the author's interpretation of the folklore images, motives and their reinterpretation, in particular — to the realization of the author's intention through the ethnic identification of an artistic image.

The most essential type of reconstruction of a folklore text is its artistic reconstruction (ARFT). The author offers the following basic definitions of ARFT that have been seen in two cultural creative aspects:

ARFT is the transition of a folklore text from the context of culture into the context of art and at the same time, the final form is the result of this process.

ARFT is a comprehensive system of artistic embodiment of the oral folk traditions in the contemporary professional music culture. The main kinds of ARFT are the composing RFT and performing RFT. The integral part of the composition reconstruction of a folklore text (CRFT) in the contemporary art is the **author's concept**, i.e. the author's contemplation of the

surrounding world and his philosophical interpretation of life through the comprehension of oral tradition, which, in turn, forms the composing technique, style and the author's worldview.

Considering the author's concept as a hypertext, it can be defined through the features of ritualism and dramatic lines. In its turn, each of the texts can enter into the so-called "text game", where the relationship between them can be set at the level of intertextual relations.

Every text has got its own code system. The cultural code in this case can act both as a particular folklore pre-intonation (e. g. a phoneme or a lexical item) and a certain content and semantic or metro-rhythmic genre feature of musical images.

The driving factors that have an impact on the character of composer's thinking are the current artistic trends. Such factors are polystylistic trends (e. g. the stylistic strata) and bold experiments in creating the new sounds which are the timbre combinations (e. g. new computer technologies and a combination of acoustic instruments) where the most ancient intonations mixed with the advanced formation of sounds create new sound realities.

Conclusions. The results have important implications for studying the issues related to the specific character of the reconstruction of folklore texts and at present time are of particular importance in the context of changing cultural creative and artistic paradigms that are common for the 20th and 21st centuries.

1. The cultural creative specific character of ARFT in the context of overall trends of folklorism in music art at the turn of 20th and 21st centuries has been revealed.
2. The historiography of the academic comprehension of folklorism as a phenomenon in the scientific studies of contemporary art criticism — L. Ivanova, R. Stankovych-Spolska, A. Gurchenko — is highlighted.
3. The main types and forms of artistic RFT, in particular — the specific character of its functioning in the contemporary cultural space of composition RFT and its forms — the author's concept — have been determined.
4. It is emphasized that the ARFT specific character in Ukrainian music culture at the turn of 20th and 21st centuries is based on the basic culturological fields, including: artistic and culturological, philosophical, semantic, cultural creative etc.

Keywords: folklore text, artistic reconstruction of a folklore text, folklorism.

Постановка проблеми. У сучасний період значно підвищився вплив фольклорно-музичної традиції на культурне життя України, збільшується кількість фольклорних (фольклорно-етнографічних, фольклорно-дослідницьких) колективів, запроваджуються численні фестивалі та огляди традиційної народної творчості, набуває розвитку вітчизняна етномузикологія як наукова галузь.

Мистецтво, театр, кінематограф сьогодні, значною мірою, відображають сучасну картину етнокультурної ідентифікації суспільства. Важливою метою художника стає пошук шляхів адекватного співвідношення між власною авторською концеп-

цією та семантикою традиційних фольклорних праобразів та архетипів; творчого продовження традицій минулого, пов'язаних із опорою на їхні вічні духовні цінності, які зберігаються в історичній пам'яті кожної нації.

Актуальність теми. Актуальність обраної теми дослідження зумовлена важливою культуротворчою роллю традиційного музичного фольклору в мистецькій практиці та сучасному культурному житті, значущістю реконструкції фольклорного тексту (далі — РФТ) як явища сучасної музичної культури та творчого методу опанування художньої інтерпретації фольклорних текстів (далі — ФТ) у професійному музичному мистецтві, недостатньою розробленістю проблематики, пов'язаної з типологією РФТ та специфікою її провідних форм в українській музичній культурі межі ХХ–ХХІ ст. [1].

Остання третина ХХ — початок ХХІ ст. стали часом панування фольклоризму в різних сферах мистецької діяльності (наукові фольклористичні розвідки, композиторська творчість, виконавство).

За слушним висловлюванням провідного українського культуролога В. М. Шейка, «зараз етнічне відродження розглядається як одна з основних особливостей розвитку людства другої пол. ХХ — початку ХХІ ст. Майже повсюдний інтерес до своїх коренів у окремих людей і цілих народів виявляється в найрізноманітніших формах: від спроб реанімації стародавніх звичаїв і обрядів, фольклоризації професійної культури, пошуків “загадкової народної душі” до прагнення створити або відновити свою національну державність» [6: 453].

Саме народна традиційна культура є основою багатьох напрямів, видів та форм культури сучасного суспільства.

Дане дослідження є першою спробою мистецько-культурологічного узагальнення поняття «мистецька реконструкція фольклорного тексту» (далі — МРФТ) та його системного впровадження в музикознавство і етномузикологію; комплексного аналізу шляхів та методів сучасної реконструкції фольклорного тексту в українській музичній культурі межі ХХ — початку ХХІ століття, зокрема в творчості харківських митців зазначеного періоду.

Проблематика, пов'язана зі специфікою реконструкції фольклорних текстів, сьогодні набуває особливого значення в контексті зміни культуротворчих і мистецьких парадигм, що є притаманними ХХ — початку ХХІ ст. У пропонованій статті розглянуто питання культуротворчої специфіки РФТ (насамперед, МРФТ) у загальному контексті розвитку фольклоризму в професійному музичному мистецтві межі ХХ–ХХІ ст.

Зв'язок із науковими чи практичними завданнями. Дослідження здійснене відповідно до комплексної науково-дослідної програми ХДАК «Вітчизняна та світова культура: історико-теоретичні аспекти» (Державний реєстраційний номер №0109U000511), до наукової теми «Українська і

світова музика усної традиції» кафедри українського народного співу Харківської державної академії культури (протокол № 4 від 12.11.2014). Результати дослідження мають практичне значення для подальшого розвитку сучасної гуманітаристики, насамперед у сферах культурології, музикознавства, етномузикології та музичної фольклористики, а також можуть використовуватися в музично-виконавській та педагогічній діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання специфіки МРФТ у сучасному культурному просторі є щільно пов'язаним із проблемами розвитку фольклоризму. У мистецтві спостерігається яскрава актуалізація фольклоризму у двох його основних напрямках: композиторському та виконавському. Дослідження проблем взаємодії фольклорного та авторського начал широко розглядається в сучасних наукових мистецтвознавчих розвідках.

Утім, такі аспекти, як систематизація видів і форм РФТ у професійному мистецтві, механізмів реалізації зазначених взаємодій, а також культуротворчої специфіки в контексті становлення та розвитку фольклоризму, дотепер практично майже не становилися предметом спеціального наукового аналізу.

Теоретичною базою досліджень у цій сфері є фундаментальні праці, присвячені визначенню процесів фольклоризму в літературі (А. Веселовський, М. Азадовський, В. Гусев), взаємодії в системах «фольклор — композитор» та «композитор — фольклор» у музикознавстві (Б. Асаф'єв, І. Земцовський, Г. Головінський), слушно відмітити сучасні наукові розробки даної теми, а саме — докторську дисертацію «Типологія фольклоризму в російській музиці ХХ століття» (2004) та монографії («Фольклорний напрям в російській музиці радянського періоду» (1997) та «Фольклоризм в російській музиці ХХ століття», 2004) російської музикознавиці Л. Іванової, дослідження вітчизняних науковців С. Грици, М. Хая, О. Дерев'янченко, Р. Станкович-Спольскої, праці з проблем виконавського фольклоризму білоруської дослідниці А. Гурченко та ін.

Узагальнюючи висновки сучасної музикознавчої думки в цій сфері, слід відмітити акцентуацію впливу мистецького фольклоризму на композиторське мислення, де саме процес реконструювання фольклорного джерела обраними засобами музичної виразності стає запорукою здійснення новаторських досягнень та оновлення образної сфери музичних творів.

Мета дослідження: 1) розкрити культуротворчу специфіку МРФТ у контексті загальних тенденцій фольклоризму в музичному мистецтві межі ХХ–ХХІ ст.; 2) висвітлити історіографію наукового осягнення фольклоризму як явища; 3) визначити основні види та форми МРФТ.

Виклад основного матеріалу. Одним із перших наукових досліджень, присвячених визначенню поняття «фольклоризм» та висвітленню

мистецько-культурологічної специфіки цього явища, є вищезазначені праці Л. Іванової, які мають суттєве методологічне значення для його подальшого вивчення.

Так, учена доводить, що «дослідження проблем фольклоризму потрібно визнати найважливішою задачею сучасної музичної науки» [3: 5]. Висвітлюючи сутність фольклоризму на прикладі російської музики ХХ ст., вчена спромоглася створити цілісну концепцію цього явища. Суттєвою заслугою дослідниці є й сам факт введення нею поняття «фольклоризм» у якості наукової категорії до понятійного апарату сучасного музикознавства. Важливими завданнями наукових розвідок Л. Іванової в цій проблемній сфері були наступні: 1) висвітлити фольклоризм як феномен культури, «усвідомити його історичну парадигму, виявити основні тенденції його розвитку»; 2) визначити обсяг поняття «фольклоризм» та надати його дефініцію; 3) охарактеризувати загальні особливості та якості типологічних форм фольклоризму; 4) розробити методологічні підходи щодо цього явища [3: 5].

У дослідженні Л. Іванової фольклоризм уперше отримує цілісну системну характеристику. Визначення цього поняття надається вченою на двоступеневому рівні: у широкому та вузькому (спеціалізованому) розумінні. На першому з цих рівнів термін «фольклоризм» розуміється як вторинне існування фольклору «в інших функціональних умовах, свідоме і цілеспрямоване використання фольклору митцем» та розглядається як явище культури зі специфічним підходом до фольклору. На другому рівні авторка визначає фольклоризм як «особливий феномен, що народився в результаті взаємодії народної і професійної художніх систем та репрезентує втілений у музиці індивідуально неповторний образ світобачення композитором» та як феномен культури [3: 5].

У своїх наукових розвідках Л. Іванова розмежує поняття «неофольклоризм», «фольклорний напрям», «нова фольклорна хвиля», надаючи їх чіткі визначення. Аналізуючи типологію фольклоризму, учена визначає дві його системи у взаємозв'язку з обраним критерієм аналізу. Як підкреслює дослідниця, «взаємодія двох систем здійснюється в процесі свідомого творчого акту, внаслідок якого створюється особливий пласт музики. У ньому фольклорне не вичерпується формулою “використання” і не зводиться до набору стильових ознак, <...> а живе в ньому повноцінним життям, на “рівних” із авторським началом, беручи участь у становленні ідеї-задуму. Це вторинне існування фольклору у творі визначається терміном “фольклоризм”» [3: 19].

Так, перша система характеризує метод роботи композитора з фольклорним першоджерелом, тобто є засобом, механізмом щодо підходу до цього явища. Л. Іванова розглядає фольклоризм як мовно-структурну систему та розподіляє її на типи, де існує «цілісне включення фольклорного зразка до

авторського тексту», або використовуються елементи фольклору, або спостерігається «звернення до принципів фольклорного мислення» [3: 18].

Друга система означає естетичну основу, на якій саме відбувається процес фольклоризму. Спираючись на мету, що її ставить перед собою композитор, та розглядаючи фольклоризм як явище естетичне, Л. Іванова вирізняє наступні три його типи. Перший тип, який ґрунтується на методах збереження та відтворення фольклорного джерела (збирання фольклору та створення збірок народних пісень композитором, авторські твори, що засновані на «імітації/стилізації фольклорного жанру»), належить, за думкою вченої, до «*етнографічного фольклоризму*». До другого — «*адаптованого*» — типу віднесено жанр фольклорної обробки, у якому метою композитора стає, перш за все, популяризація народної пісні. Третій (найважливіший) тип визначається авторкою як «*творчо вільний фольклоризм*», що характеризує намагання композитора відобразити або створити національний образ на основі власної концепції: «Для даного типу характерна індивідуально-авторська трактовка/інтерпретація фольклорного першоджерела» [3: 13]. Саме крізь призму цього принципу дослідниця пропонує вивчати творчий метод композитора.

Досліджуючи фольклоризм як такий, Л. Іванова особливо акцентує увагу на тому, що система вивчення цього явища дотепер, на жаль, не склалась у наукову систему. Саме тому вчена запропонувала власну схему можливих методів комплексного музикознавчого аналізу фольклоризму:

- порівняльно-аналітичний (припускає дослідження явища на основі порівняння «фольклорного» опусу композитора з відповідними фольклорними зразками);
- жанрово-типологічний (звернення до жанрових ознак є достатньою основою для об'єктивного трактування акта фольклоризму);
- концепційний (виводить акт фольклоризму на рівень філософського узагальнення).

За висновками Л. Іванової, саме така свідомо орієнтація композиторів на створення «фольклорного» опусу поставила фольклоризм як такий в умови актуальної проблематики ХХ ст. та довела характерну для нього високо-показову тенденцію щодо «стильово-моделюючого» відтворення смислів [3: 20]. Фольклоризм, за визначенням ученої, виступає як «творчий метод, як засіб опанування фольклору» [3: 21].

Концепцію фольклоризму, започатковану Л. Івановою, можна розглядати як своєрідну «матрицю», екстраполяція якої на композиторську творчість різних культур може бути плідотворним методом її дослідження.

Фольклоризм як загальне явище сучасної музичної культури є притаманним для усіх музичних жанрів, зокрема оперного. Так, сучасна вітчизняна дослідниця Р. Станкович-Спольська, розглядаючи

особливості опанування фольклорних джерел у музичній тканині оперних партитур (насамперед, в опері Є. Станковича «Купало»), відмічає: а) оригінальність використання фольклорних джерел в опері, які «представлені не стільки цитуванням народних мелодій, скільки більш опосередкованими прийомами: цитуванням тільки словесного ряду та реконструкцією фольклорних жанрів шляхом синтезування кількох характерних мотивів»; б) авторську інтерпретацію вербального фольклорного тексту, що «є свідченням відтворення не тільки власне мелосу, а й інтонаційної характерності, ладо-гармонічної основи, способу викладення і особливо — способу виконання» [4: 13].

Аналізуючи методи роботи композитора з фольклорним матеріалом, Р. Станкович-Спольська доходить висновку про те, що «купальський музичний комплекс знайшов в опері Є. Станковича надзвичайно творчий і оригінальний розвиток на шляху осучаснення традиційних фольклорних технологій (курсив мій. — Г. Б.)» [4: 13]. Дослідниця стверджує: нині саме «фольклоризм розглядається як родове поняття, що охоплює всі творчі форми спілкування з фольклором в академічному мистецтві, починаючи від класичної епохи XVIII століття і надалі, незалежно від часових, національних, стильових та інших орієнтирів» [4: 6].

Тенденції фольклоризму чітко прослідковуються також у професійній фольклорно-виконавській практиці. Виконавський фольклоризм, у межах якого відбувається мистецька реконструкція фольклорного тексту, являє собою самостійний напрям художньої творчості. Сценічне втілення фольклору здійснюється за допомогою виконавських засобів музичного, хореографічного та театрального мистецтва. Саме виконавська реконструкція ФТ виступає головним інструментом такої діяльності, що ґрунтується на критеріях, котрі зумовлюють існування виконавського фольклоризму як явища. Провідний український фольклорист та виконавець М. Хай надає визначення фольклоризму як форми вторинної роботи з автентичними зразками фольклорної музики, що вона «використовує народну пісню та традиційну інструментальну музику для трансформації у новий художньо-естетичній якості. **Інакше** — це вторинна переробка та *реконструкція* (курсив мій. — Г. Б.) автентичного фольклорного матеріалу» [5: 16].

Білоруська дослідниця А. І. Гурченко в дисертаційному дослідженні «Виконавський фольклоризм у Білорусі на межі XX–XXI ст.: основні тенденції та особливості розвитку» (2013) пропонує власну класифікацію виконавського фольклоризму, визначаючи такі його види, як *трансляція*, *адаптація* та *авторська інтерпретація*. На думку цієї авторки, *трансляція* несе в собі «максимально точну передачу специфіки регіональних фольклорних традицій в умовах сцени», *адаптація* складає «підпорядкування фольклорного матеріалу іностильо-

вим стандартам, що не притаманні усній народній творчості даного етносу». Специфіка *авторської інтерпретації* дослідницею визначається у «виконавській імпровізації з урахуванням законів усної народної творчості» [2: 4–5]. Тож під *виконавським фольклоризмом* як таким, за А. І. Гурченко, розуміється «сфера художньої творчості, що направлена на сценічне втілення фольклору виконавськими засобами» [2: 4–5].

Спираючись на вищеозначену тезу, можна стверджувати, що характерною особливістю сучасного періоду розвитку виконавського фольклоризму є творче осмислення фольклору як унікального явища національної культури. Естетична основа подібної виконавської діяльності базується на розумінні семантичної багатозначності та художньої сконцентрованості фольклорних текстів. Сучасні підходи щодо мистецького втілення фольклорних текстів, фольклорних образів та мотивів, оновлення традиційних форм фольклорного виконавства надають нового життя вічно живому джерелу народної культури та мистецтва.

Ареалом художнього втілення МРФТ у сучасному культурному просторі можна вважати всю мистецьку творчість, усі жанри мистецтва, які так чи інакше пов'язані з авторською інтерпретацією фольклорних образів та мотивів, їх переосмисленням, зокрема з реалізацією авторського задуму через етнічну ідентифікацію художнього образу твору. Мета митця — знайти адекватне співвідношення між власною авторською концепцією та семантикою традиційних фольклорних праобразів, повернутися до традицій минулого, до тих вічних цінностей, які зберігаються в історичній пам'яті кожної нації.

Авторське дослідження МРФТ, запропоноване в даній статті, ґрунтується на взаємодії культурологічного та системного методів, які уможливили розгляд специфіки зазначеного явища у цілісній системі сучасної культури та сприяли визначенню його основних видів та форм, а також найважливіших мистецько-культурологічних вимірів.

Найважливішим типом реконструкції фольклорного тексту є його мистецька реконструкція (МРФТ). Авторкою пропонуються такі базові визначення МРФТ, розглянутої у двох культуротворчих аспектах:

МРФТ — це процес переходу фольклорного тексту з контексту культури в контекст мистецтва і, водночас, підсумкова форма, результат цього процесу;

МРФТ являє собою комплексну систему мистецького втілення усної народної традиції у сучасній професійній музичній культурі.

Системний аналіз специфіки МРФТ в українській музичній культурі межі XX–XXI ст. потребує, за переконанням автора статті, обґрунтування її основних мистецько-культурологічних вимірів (культуротворчого, філософського, семантичного, мистецько-текстологічного тощо).

Основними видами МРФТ є композиторська РФТ та виконавська РФТ (далі — відповідно КРФТ та ВРФТ).

У композиторській творчості межі ХХ–ХХІ ст. формуються нові творчі підходи до розуміння та мистецької інтерпретації фольклорного тексту як форми буття музичної культури. У сучасній полістилістичній художній культурі з властивими для неї багатоманітними стильовими нашаруваннями, ефектами «колажу» тощо уживаються прадавні фольклорні інтонації разом із ультрасучасними звукоутвореннями. Розвиток сонорики, електронної музики (насамперед, комп'ютерних технологій), у свою чергу, дає сучасним митцям можливість прогнозувати характер авторського трактування інтонаційних звукообразів (у тому числі фольклорних).

Переосмислення фольклорної традиції уможливорює виявлення композитором свої власної картини світу крізь призму семантики давніх сакральних образів, а також фольклорних традицій інших народів.

У музичному творі виникають багаторівневі зв'язки між різними художніми ідеями, які можна і протиставити одну одній, і поєднувати за принципами образно-змістовного діалогу.

Сучасне уявлення про запис тексту музичного твору не обмежується лише суто традиційною нотацією. Розповсюдженість новітніх технічних засобів його фіксації (магнітофонний запис, синтезатори, комп'ютерні технології) сприяла оновленню арсеналу композиторського письма музикантів ХХ–ХХІ ст.

Характерною ознакою мистецького звернення до фольклорних текстів є багатоманітність художніх інтерпретацій, які можуть мати принципово різні виконавські рішення, при цьому шляхи творчого відтворення авторського задуму перебувають у постійному русі.

Невід'ємним атрибутом композиторської реконструкції фольклорного тексту (далі — КРФТ) у сучасному мистецтві стає **авторська концепція** — авторське світоспоглядання, власне філософське трактування буття — скрізь осягнення усної традиції, що, у свою чергу, формує композиторський метод, стиль та авторський світогляд. Розглядаючи авторську концепцію як **гіпертекст**, її можна визначити через ознаки обрядовості (ритуалу), драматургічні лінії. У свою чергу, кожен із текстів може вступати у так звану «гру текстів», де зв'язок між ними можна установити на рівні інтертекстуальних зв'язків. Кожному тексту притаманна своя кодова система. Культурним кодом при цьому може виступати як конкретна фольклорна праінтонація (фонема або лексема), так і певна змістовно-семантична або метро-ритмічна жанрова ознака музичних образів.

Композитор, спираючись на власне сприйняття певної фольклорної народнопісенної чи народно-інструментальної традиції, обирає для себе

комплекс ФТ, який має інтонаційні, артикуляційні, ритмічні, фактурні та семантичні складові, та переосмислює його в межах власного задуму. Наступний етап пов'язаний із процесом впливу авторської концепції на виконавські аспекти реалізації звучання твору. Композитор формує на функціональному та тембральному рівнях виконавський склад, необхідний для максимального втілення авторського задуму, при цьому часто орієнтується на певні індивідуально-особистісні риси, професійні можливості та художній і творчий досвід, що потребує саме тої якості в процесі адекватної реалізації авторського задуму.

Рушійними факторами, які мають вплив на характер розвитку композиторського мислення, є провідні мистецькі тенденції. Зокрема полістилістичні тенденції (стильові нашарування) та сміливі експерименти в утворенні нових звукових — тембральних сполучень (нові комп'ютерні технології, поєднання з акустичним інструментарієм), де прадавні інтонації разом із сучасним звукоутворенням породжують нові звукові реалії.

Висновки. У дослідженні запропоновано мистецько-культурологічне узагальнення поняття «мистецька реконструкція фольклорного тексту» та його системного впровадження в музикознавство та етномузикологію. За допомогою комплексного аналізу, визначені шляхи та методи сучасної МРФТ в українській музичній культурі межі ХХ–ХХІ ст.

Розкрито культуротворчу специфіку МРФТ у контексті загальних тенденцій фольклоризму в музичному мистецтві межі ХХ–ХХІ ст.

Висвітлено історіографію наукового осягнення фольклоризму як явища в наукових працях сучасних мистецтвознавців (Л. Іванової, Р. Станкович-Спольської, А. Гурченко).

Визначено основні види мистецької РФТ, насамперед композиторської (КРФТ), зокрема — специфіку її функціонування в сучасному культурному просторі.

Підкреслено, що специфіка МРФТ в українській музичній культурі межі ХХ–ХХІ ст. ґрунтується на основних мистецько-культурологічних вимірах, серед яких: філософський, семантичний, культуротворчий, мистецько-текстологічний тощо.

Перспективи подальших розвідок. Дослідження проблем різних видів та форм мистецької реконструкції фольклорного тексту в українській музичній культурі межі ХХ–ХХІ ст. є перспективним напрямком наукових розвідок, присвячених питанням художнього осягнення специфіки творчих пошуків сучасними вітчизняними митцями (композиторами та виконавцями), нових шляхів переосмислення фольклорної музичної традиції. Серед найважливіших перспектив таких досліджень — детальний аналіз форм реалізації КРФТ та ВРФТ, а також усього спектру мистецько-культурологічних вимірів сучасної РФТ у контексті фольклоризму.

Література:

1. Бреславець Г. М. Реконструкція фольклорного тексту в музиці та її роль у сучасному культурному просторі / Г. М. Бреславець // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв : зб. наук. пр. / за ред. В. Я. Даніленка. — Х. : ХДАДМ, 2015. — № 3. — С. 64–69. (Мистецтвознавство)
2. Гурченко А. Исполнительский фольклоризм в Беларуси на рубеже XX–XXI вв. : основные тенденции и особенности развития : авторефер. дис. ... канд. искусствоведения : 17.00.19 / Гурченко А. — Минск, 2013. — 26 с.
3. Иванова Л. П. Типология фольклоризма в русской музыке XX века : автореф. дис. ... докт. искусствоведения / Иванова Л. П. — СПб., 2005. — 40 с.
4. Станкович-Спольська Р. «Цвіт папороті» Євгена Станковича : проблема жанру: автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : 17.00.03 / Станкович-Спольська Р. — К., 2005. — 21 с.
5. Хай М. Музично-інструментальна культура українців (фольклорна традиція) / М. Хай. — Київ — Дрогобич, 2007. — 537 с.
6. Шейко В. М., Богущкий Ю. П. Формування основ культурології в добу цивілізаційної глобалізації (друга половина XIX — початок XXI століття). Монографія / В. М. Шейко, Ю. П. Богущкий. — К. : Генеза, 2005. — 592 с.

References:

1. Breslavets, G. M. (2015) Reconstruction of the folklore text in music and its role modern cultural field, *Vysnyk Kharkivskoyi Derzhavnoyi Akademiyi dizayna i mystetstv : zb. nauk. pr. Mystetsvoznavstvo* [Journal of Kharkiv State Academy of Design and Fine Arts. Arts], Kharkiv, KSADA, no.3, pp. 64–65 (in Ukrainian).
2. Gurchenko, A. (2013) “Performing folklorism in Belarus at the turn of 20th and 21st centuries: main trends and specialties of its development”. Thesis abstract for Cand. Sc. (Arts), Minsk, 26 p. (in Ukrainian).
3. Ivanova, L. P. (2005) “Folklorism typology in Russian music of the 20th century” Thesis abstract for PhD. Saint-Petersburg, 40 p. (in Russian).
4. Stankovich-Spolska, R. (2005) “Genre problem of Evhen’s Stankovysh ‘Fern blossom’”. Thesis abstract for Cand. Sc. (Arts). Kyiv, 21 p. (in Ukrainian).
5. Hay, M. (2007) *Muzychno-instrumentalna kultura ukryinciv (folklorna tradycia)* [Ukrainians’ musical and instrumental culture (the folklore tradition)], Scientific edition, Kyiv — Drogobych, 537 p. (in Ukrainian).
6. Scheyko, V. M., Bogutskiy, Y. P. (2005) Formation of fundamentals of culturology during the civil globalization (from second half of 19th century to 21st century). Monograph, Kyiv, Geneza, 592 p. (In Ukrainian).